

RYSZARD BOBROW, *Dawne sztuce*, Wydawnictwo Pagina, Warszawa 1998, ss. 48.

„Nie opuszczaj cnoty dla pożytku
cnotę nad złoto przedkładaj
przy każdej sprawie pomnij o sławie
złego obyczaju strzeż się i w gaju”.

To jeden z przykładowych napisów — przysłów zamieszczonych na polskich łyżkach, pochodzący z drugiej połowy XVI stulecia. Ta i podobne sentencje zawarte są w niewielkiej i niepozornej książeczce *Dawne sztuce*, którą wydano w cyklu „O sztuce” poświęconym dawnym sprzętom i przedmiotom.

Zasadniczym zamierzeniem autora była zwięzła prezentacja historii sztuców od starożytności po wiek XIX. Popularnonaukowy charakter nie umniejsza jednak wartości pracy, która zawiera wiele cennych informacji przydatnych także dla badaczy dawnej kultury materialnej. Znajdujemy tu bowiem odwołania nie tylko do źródeł ikonograficznych i zabytków archeologicznych, ale również wzmianek kronikarskich i zapisków inwentarzowych.

Autor podkreśla zwłaszcza zmiany formy, kształtu i sposobu zdobienia sztuców w zależności od przemian w obyczajach i kulturze stołu, a zarazem od oczekiwań i wymagań użytkowników. Tekst wzbogacają ponadto interesujące informacje, że na przykład w 1534 roku opat cystersów mogileńskich przesłał w upominku nóż i widelec Erazmowi z Rotterdamu; iż to Mikołaj Rej w swoich *Apothegmatach* dał liczne, zabawne *Wirszyki na hyszki abo*

---

ine drobne rzeczy, które stały się źródłem sentencji do zdobienia łyżek aż do końca XVII wieku, lub że król Francji Ludwik XIV wśród dziesiątków innych posiadał dwa komplety sztuców wyłącznie do osobistego użytku — jeden do posiłków spożywanych bez asysty, drugi paradny pięknie i bogato zdobiony, który pojawiał się na stole tylko wówczas, gdy monarcha jadał publicznie.

Treść uzupełniają liczne, w większości barwne fotografie eksponatów ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie.

M. Bis